

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЗБИТКІВ ВІД НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Менеджмент екологічних інновацій має базуватись на досвіді найбільш успішних та ефективних прикладів визначення передумов та особливостей системи прийняття рішень щодо інноваційного розвитку. Так, оцінювання збитків від наслідків надзвичайних ситуацій (НС) природного і техногенного походження досить мало використовувалось у дослідженні менеджменту екологічних інновацій. Хоча саме НС спонукають дослідження і практичні дії стосовно пошуку ефективних механізмів екологічної політики та розвитку управління в сфері попередження виникнення небажаних та катастрофічних подій для суспільства і території.

Надзвичайні ситуації є спільною проблемою світового співтовариства та мають значний вплив на умови життя населення, економічний розвиток країн та окремих регіонів, що постраждали, на довкілля та інфраструктуру. Причому наслідки мають довготривалий ефект, який у деяких випадках може посилюватись із часом, або мати незворотні соціальні, економічні наслідки.

Основна мета методологічних підходів, що використовуються для оцінки наслідків НС – визначення фінансових аспектів впливу НС на суспільство, економічну систему та довкілля регіону або території, що постраждали. Передбачається, що така оцінка будуватиметься на всій доступній статистичній інформації, враховує тип та обсяг НС, оцінює збитки тощо. Слід підкреслити, що специфікою майже всіх досліджених міжнародних теоретико-методологічних підходів щодо оцінки наслідків надзвичайних ситуацій є їхня орієнтація на прийняття рішень, розроблення програм та планів дій і підвищення обізнаності населення. Узагальнення методичних підходів до оцінки вразливості до наслідків від НС та вибору відповідних індикаторів представлена в табл. 1.

Серед найбільш затребуваних серед методологічних підходів до соціально-економічної оцінки наслідків від НС нині є підходи «забезпечення безпечного рівня життя на засадах сталості» та «оцінки ризиків».

Підсумовуючи, слід зазначити, що на сьогодні відсутні єдині підходи до оцінювання соціально-економічних збитків як на

міжнародному, так і національних рівнях. Головними причинами такого становища є наявність особливостей розвитку окремих економік, існування специфічних національних нормативно-правових традицій, об'єктивна різниця інтересів суб'єктів оцінки та споживачів оціночної інформації та складність процесу оцінки, насамперед, щодо довготермінових соціальних наслідків надзвичайних ситуацій. Разом з тим, окремі методичні підходи можуть бути ефективно використані в українських реаліях, забезпечивши більш об'єктивний підхід до встановлення всього спектра соціально-економічних наслідків, які виникають під час надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Останнє спонукає розвиток ефективних механізмів щодо менеджменту екологічних інновацій, зокрема стосовно визначення цілісної системи протидії виникнення і розвитку катастрофічних процесів.

Огляд та систематизація міжнародних підходів до оцінки вразливості від НС

Методика Критерій	Disaster Risk Index (ООН)	Багатофакторна оцінка (ЄС)	Секторальний підхід	Методика Міжнародного інституту з систем аналізу та моделювання НС	Оцінка ризику та наслідків НС на основі впливу на суспільство	Методика "самооцінки"
Просторовий рівень	Глобальний (національні резолюції)	Європа, регіони (субнац-ний рівень)	Локальний рівень	Національний рівень	Муніципальний рівень	Локальне співтовариство
Основні функціональні підходи	Ідентифікація вразливості та зіставлення її рівнів між країнами	Ідентифікація вразливості, зіставлення її рівнів між регіонами ЄС	Визначення вразливості та можливостей її підвищення	Розрахунок вразливості та підвищення обізнаності та стурбованості	Оцінка вразливості та підвищення обізнаності, створення нових знань	Оцінка вразливості та поінформування зацікавлених сторін
Ключові показники вразливості	Середня смертність за рік, та допоміжні споріднені показники за різними соціо-економ. аспектами для порівняння ситуації між країнами	Охоплює оцінку наслідків НС та можливостей протидії та подолання. Основні показники – ВВП, щільність населення.	Такі сектори, як домогосподарства, охорона здоров'я, освіта, промисловість, с/г, фінансовий сектор тощо	Фінансова вразливість державного сектора економіки (як частина економ. вразливості)	Оцінка вразливості за демографічними, економічними, соціальними та природними активами	Люди, їхні активи, ресурси, доходи, а також бажання та мотиваційні аспекти
Бази даних	Центр з дослідження епідемій та НС	Євростат (EUROSTAT)	Польові дослідження	Національна статистика	Дані, отримані на основі опитувань	Дискусії у фокус-групах
Цільова група	Міжнародне співтовариство та уряди країн	Європейська комісія	Інституції, що пов'язані з відповідними секторами	Державна адміністрація та приватний сектор	Місцеві жителі, уряд, органи самоврядування,	Люди, що піддаються ризику
Рівень агрегації	Середній	Високий та середній (використання мап з нанесенням багатофакторних показників ризику)	Високий (сукупність значень з кожного сектора, його частині, муніципалітету)	Середній (нестача фінансування порівняно з іншими джерелами потенційної допомоги та доходу)	Середній та високий (47 окремих індекси, агрегованих за 4 групи та 1 індекс ризику)	Низький рівень
Додаткова інформація	--	Вагові індикатори на основі експертних оцінок.	Класифікація за рівнями (низький, середній, високий).	Розробка сценаріїв розвитку	Класифікація за рівнями (низький, середній, високий).	--